

PROČ SE V RYBNÍCÍCH NA VYSOČINĚ NEDÁ KOUPAT?

Text a fotografie: Mgr. Jaromír Maštera (mastera.jaromir@gmail.com)

Rybníků s čistou vodou, vhodných ke koupání, je v posledních letech na Vysočině méně a méně. Proč tomu tak je a co dělat, aby se to změnilo k lepšímu?

V horkých letních dnech většina obyvatel vyhledává rybníky a jiné nádrže, ve kterých by se dalo koupat. Vhodných je ale jen minimum, většina rybníků a vodních nádrží na Vysočině (ale i jinde v ČR) vypadá téměř po celý rok následovně: průhlednost vody minimální, barva vody hnědozelená nebo hnědá, voda mírně zapáchá.

Připadají Vám tyto pohledy povědomé? Není divu, takto vypadá většina rybníků na Vysočině – hnědozelená, neprůhledná voda s minimem vodní vegetace.

Proč tomu tak je?

Každý by řekl: „Voda je znečištěná. Asi do toho rybníka něco teče, splachy z vesnice a polí...“, nebo „Rybník je zabahněný“.

Ano, to je v některých případech být pravda. Stejně tak je pravda, že se občas kombinuje více vlivů. Problematické také bývají rybníky, které jsou vybudovány na větším vodním toku. Většina rybníků však má přítok menší, nebo jsou obtočné.

U většiny rybníků je hlavní problém jinde než ve znečištění vody a zabahnění, a to v příliš intenzivním chovu ryb. Nadměrně vysoké rybí obsádky (složené vesměs z kaprů a doplňkových ryb) způsobují právě takové zelenohnědé zbarvení vody a zákal. Vysoké rybí obsádky mohou být v rybnících jak přímo vysazované (nejčastější případ), tak i přirozené, pokud se rybník dlouhodobě neloví (namnožení tzv. plevelných ryb). Často to bývá i kombinace obojího.

Kapři či jiné kaprovité ryby ryjí ve dně a víří bahno, čímž vzniká dohnědá zbarvený zákal vody. Zelený vegetační zákal vody je způsoben namnožením drobných planktonních řas. Tento jev vzniká tak, že v rybníku chybí zooplankton (perloočky aj.), který jinak tyto řasy konzumuje. Zooplankton chybí nejčastěji proto, že je vyžrán rybami, které jsou v rybníku v příliš vysokých počtech. Pokud je v rybníku ryb málo, tlak na zooplankton je menší, množí se a potlačuje planktonní řasy. Voda pak bývá většinou bez zeleného zákalu.

Pokud je v rybníce nadměrné množství živin (mohou být z různých zdrojů), dochází v létě k rozvoji vodního květu. Ten má nejčastěji jasně zelenou barvu, vyskytuje se pouze na hladině a je tvořen sinicemi. Nadměrné množství živin se do rybníka dostává často i dlouhodobým příliš intenzivním chovem ryb, a to nadměrným hnojením rybníků i přímou aktivitou ryb. Jde o uvolňování jinak

nedostupných živin z rybami rozvířeného bahna, a také o výkaly ryb, jejichž množství není u vysokých obsádek již zanedbatelné.

Vlivem neprůhledné, zakalené vody neproniká do vodního sloupce dostatek světla a nemůžou zde vyrůstat téměř žádné vodní rostliny. Pokud se do dřívě vegetací hojně zarostlého rybníka nasadí vysoká obsádka ryb, jejich rycí aktivitou postupně ryby většinu vodních rostlin zlikvidují.

Chybějící vegetace v rybnících má za následek i úbytek biodiverzity. Rozmanitá vodní vegetace je velmi důležitá pro hmyz, obojživelníky a další skupiny živočichů. Např. pro většinu obojživelníků je významná tím, že zde kladou svá vajíčka a v porostech vodní vegetace pak nachází dostatek potravy jak dospělci, tak i larvální stádia. V rybnících bez vegetace, nebo jen s minimálním podílem vegetace, obojživelníci téměř nežijí nebo se zde nerozmnožují. A totéž obdobně platí i pro další skupiny živočichů. Například řada vodních ptáků mizí z rybníků, kde chybí vodní vegetace nebo zde není dostatečná průhlednost vody. Důležitou roli hraje také fakt, že nadměrně vysoké rybí obsádky vyžírají většinu přirozené potravy v rybníku (zooplankton, hmyz aj.) a ta pak zde chybí pro ostatní živočichy, kteří jsou na ní přímo závislí.

Rybníky vhodné ke koupání vs. ochrana přírody

Rybník s vodou vyhovující ke koupání lidí může být vhodný i pro spoustu druhů vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Jako příklad lze uvést přírodní či polopřírodní koupaliště. V těch je žádoucí udržovat dobrou jakost vody pro koupání lidí, a to nízkou nebo žádnou rybí obsádkou. Dobrá kvalita vody s málo rybami zároveň vyhovuje vzácným organismům.

Pak už stačí jen to, aby se koupaliště či rybník vypouštěly ve vhodném období s ohledem na tyto vzácné druhy a aby přírodě byla vyčleněna alespoň část nádrže, která se nebude čistit a nechá se zarůst vodní vegetací. Příklady takových nádrží či rybníků, kde to funguje, lze sem tam v krajině nalézt.

Velký Pařezitý rybník – příklad rybníka s minimální rybí obsádkou, velmi kvalitní vodou ke koupání a zároveň s výskytem řady ohrožených druhů vodních organismů

Jak problém rybníků se špatnou vodou řešit?

Většina obcí vlastní alespoň jeden rybník, nebo alespoň má nějaký ten rybník ve svém katastru. Občané by se měli obrátit na vedení obce a docílit toho, aby alespoň jeden rybník v jejich katastru byl vhodný ke koupání. Pokud obec žádný rybník nevlastní, pak by se měla buď obec nebo přímo občané obrátit na subjekt hospodařící na daném rybníku (většinou jde o nějaké rybářství) a pokusit se s ním dohodnout na změně hospodaření tak, aby rybník mohl sloužit ke koupání osob. Je vhodné přizvat do diskuze o rybníku i pracovníky ochrany přírody. Využívání rybníka ke koupání, pokud nepůjde o využití celého rybníka, bude pravděpodobně ochránci přírody podpořeno.

Jak udělat z nevhodného rybníka vhodný?

Řešení může být ve většině případů jednoduché a poměrně levné. Většinou totiž postačí radikálně snížit rybí obsádku tak, aby voda v rybníce měla po většinu roku vysokou průhlednost. Je prokázáno, že obsádka do 500 kg ryb na hektar většinou vyhovuje z pohledu ochrany přírody a

měla by zde být dostatečně kvalitní voda i pro koupání. Nebo je vhodné nechat občas po nějakou dobu rybník úplně bez ryb. Pokud má rybník písčité dno, stačí jen upravit jeden jeho břeh (nebo část břehu) pro vstup do vody a vytvořit pláž. Pokud nemá písčité dno, lze písek na příslušnou část dna rybníka navézt.

Pokud je rybník mírně zabahněný nebo obsahuje hodně živin např. po dlouhodobém intenzivním chovu ryb, není nutné ho hned odbahňovat, ale často stačí ho vyletnit, tak jak to dělali naši předci. V současnosti už se pravidelné letnění skoro vůbec neprovádí a je to přitom důležité opatření, kterým se odstraňuje přebytek živin ze dna rybníka. Letněním také mizí zahnívající černé bahno, které bývá přítomno v řadě rybníků. Když je rybník více zabahněný, bude zřejmě potřeba odbahnění alespoň v té části, kde by měla navazovat pláž. Posledně zmíněné opatření už samozřejmě finančně nákladné být může, je ale možné získat na něj různé dotace z Ministerstva životního prostředí či zemědělství.

Koupaliště u Vyskytné – příklad přírodě blízkého koupaliště s nízkou rybí obsádkou, čistou vodou, kde nacházejí vhodné podmínky pro rozmnožování i chránění obojživelníků

Závěrem

Pokud by u každé obce byl alespoň jeden rybník či přírodě blízká vodní nádrž vhodná ke koupání, nemuseli by se lidé shlukovat na přeplněná umělá koupaliště s chemicky ošetřovanou vodou. Koupání v čisté, přírodní vodě jistě prospěje i našemu zdraví. Pokud bude v krajině velká nabídka míst ke koupání, nebude žádné z těchto míst lidmi přeplněno. Tím pádem zde budou mít vhodné podmínky pro život i vzácné a ohrožené druhy organismů, které vlivem současného hospodaření z našich rybníků postupně mizí.